

A szerző, Brian Domitrovic a Sam Houston State University oktatója. *Tax Revolt! It's Time to Learn from Past Success* című cikke az amerikai Cato Intézet honlapján jelent meg 2014 januárjában. A cikk témája a Reaganomics, azaz Ronald Reagan gazdaságpolitikája és annak következményei. Az alábbiakban rövidítés nélkül közöljük a cikk fordítását majd utána egy rövid elemzést arról, hogy miért is fontos ez a cikk és milyen érdekes párhuzamok fedezhetők fel az Egyesült Államok és Magyarország között.

Adóházadás! – Ideje tanulnunk a múlt sikereiből

Szerző: Brian Domitrovic

Az elmúlt 15 évben a szövetségi kormányzat, számtalan tevékenységével együtt, erősen terjeszkedő üzemmódban működött. A Federal Reserve (szerk.: az USA jegybankja), a szabályozás, az adórendszer, az állam rendvédelmi és megfigyelési rendszere – mindezen ága a kormányzatnak kiterjesztette csápjait és jelentősen megnöttek az ambíciói a késői 90-es évek óta.

Egy erre rávilágító alapvető statisztika a szövetségi szintű kormányzati kiadások szintje. 2013-ban az Egyesült Államok kormánya 55%-kal több pénzt költött – reálértékben és inflációval korrigálva – mint 1999-ben. Ugyanebben a 14 évben a gazdasági növekedés 30% volt. Míg 1999-ben a kormányzat összesen a nemzetgazdasági teljesítmény 32%-át szívta fel, addig 2013-ban már a 37%-át – hatodával többet, mindössze másfél évtized leforgása alatt. Összehasonlításképp: a nemzet fennállásának első 125 évében, egészen 1914-ig a kormányzati kiadások szintje általában a GDP 3 és 6%-a között ingadozott.

A kormányzat falánksága a legutóbbi időkben egy olyan állandóvá vált, amit néhány epizódtól – mint a Tea Party mozgalomtól – eltekintve, a közvélemény csak néma csenddel fogad. Évi 6400 milliárd amerikai dollárral a kormányzati kiadások olyan hatalmasak, hogy minden állami döntéshozói akarat valami kisebbre és ésszerűbbre, azt a veszélyt hordozza, hogy furcsának és túlviláginak tűnik. A hatalmas és folyton növekvő állam már önmagában is aggodalomra ad okot. De talán a következő egy kevésbé felismert probléma: a 21. század eddigi éveinek fejleményei hozzá szoktatják a ma felnövő amerikai generációt ahhoz, hogy a nagy állam egy megváltoztathatatlan tény.

Most már nem csak egy Leviatánunk van, de a fennmaradásához van egy fontos intellektuális tényezőnk is: az állam óriási növekedése biztosítja, hogy a „valami más” emlékét egyre kevesebb ember őrzi, akik minden egyes évvel egyre idősebbek lesznek.

Egy hagyomány visszahódítása

Itt van hát az alkalom, hogy a közelmúltunk egy hagyományát visszahódítsuk. Egy hagyományt, amit a 21. század nagy állama el akar nyomni. Ezt a másfél generációval ezelőtti hatalmas és sikeres erőfeszítést a Leviatán lelassítására – az erőfeszítést, ami Ronald Reagan forradalmát hozta el az 1980-as években.

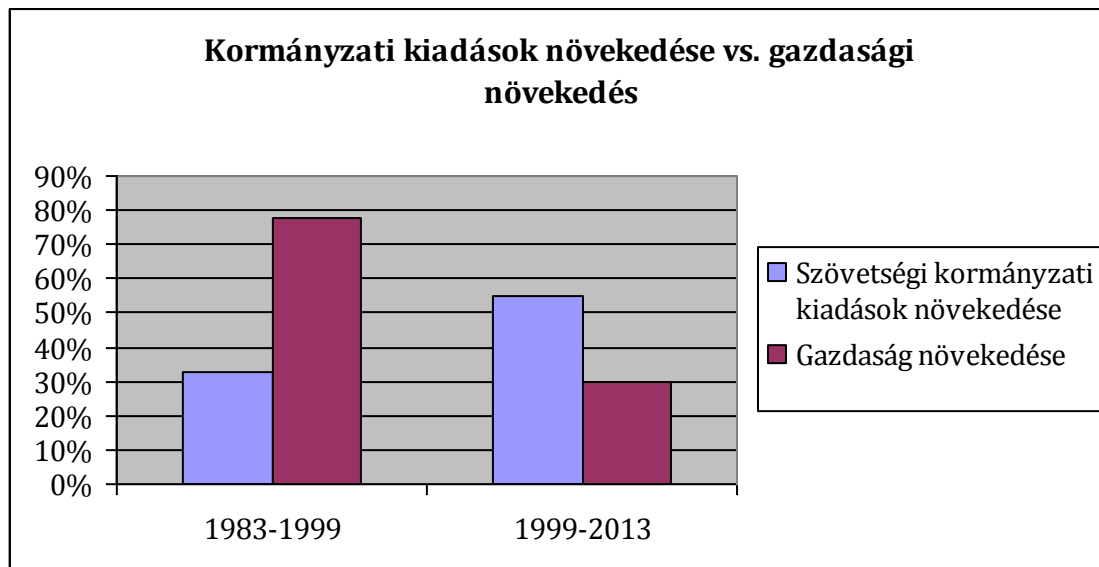
Mert annak ellenére, hogy a magánszektor, a piacokat és a magánszférát a kormányzat visszaszorította az 1980-as és 1990-es években, még Ronald Reagan fő reformjai idején is, az állam mérete eltörpül ahhoz képest, hogy ma mit tapasztalunk. Az 1980-as évektől a 90-es évek végéig a jegybank jórészt megelégedett annyival, hogy a dollár árfolyamát stabilan tartsa. A szabályozás 70-es években tervezett kibővítése is elmaradt a következő években és a főbb, kormányzati kiadással kapcsolatos intézkedések is inkább a kiadások csökkentését célozták meg, főleg a segélyek és a védelmi kiadások terén.

Az általános kép is beszédes. A szövetségi kormányzat kiadásai reálértékben 33%-kal növekedtek 1983 és 1999 között, míg a gazdaság 78%-kal növekedett. A harmadik évezred előtt is növekedett az állam, de jelentősen kisebb mértékben, mint a magánszektor. Most van egy kormányunk, ami állva hagyja a magánszektor, amikor növekedésről van szó.

Az 1980-as és 90-es évek teljesítménye főképp egy forrásból ered: a reagani közgazdaságtan központi eleméből, a Kongresszus által 1981-ben elfogadott törvényből. Ez volt az a nagy adócsökkentés, amit eredetileg Jack Kemp New York-i képviselő és William V. Roth Delaware-i szenátor indítványozott a 70-es években, a „Kemp-Roth”.

Az 1981-es adócsökkentés – ami a jövedelemadó mértékét átlagosan 23%-kal, a tőkenyereség-adót 29%-kal csökkentette és visszavágta az iparüzési adót is – volt a kezdete az 1980-as és 90-es évek reneszánszának, amikor a gazdaság nagyobb mértékben növekedett, mint a kormányzat.

Az adócsökkentés mindent egyszerűbbé tett. Először, levette a terhet a jegybankról. A jegybanknak nem kellett többé aggódnia a gazdaság élénkítését illetően (szerk.: Az USA-ban a jegybanki célok között szerepel a teljes foglalkoztatottság elérése), mert növekedés származott az adócsökkentésből. Továbbá, az alacsonyabb adóterhek kevésbé nyújtottak ösztönzést a szereplők számára a „kiskapuk”, mint profitlehetőség kihasználására, így a gazdasági szereplők (a feketegazdaságba menekülés helyett) inkább valódi gazdasági tevékenységet végeztek.

A verseny, a hatékonyság és a fejlesztések új csúcspontokat értek el az 1981-et követő 18 évben. És a kormányzati kiadások legalább csökkenő ütemben növekedtek. A 40 millió új munkahely csökkentette a szociális kiadásokat, míg a Szovjetunió összeomlása a védelmi kiadások egy részét feleslegessé tette.

1981 példája bizonyítja, hogy a kormányzati kiadások visszafogása jótékony hatással bírhat a reálgazdaságra. Ez marad a legnagyobb erőforrás, amit a közelmúlt történelme szolgáltat számunkra, amikor motivációt és precedenst keresünk arra, hogy növeljük a jólétet és a szabadságot a kormány méretének csökkentésével.

A tudományos világ nem igazán nyújt ehhez segítő kezet, amikor az 1980-as 90-es évek teljesítményét jellemzi, különösképp az 1981-es nagy adócsökkentés győzelmét illetően. Professzorok írnak könyveket olyan címekkel, mint „Zombi gazdaság” és „Kicsinyes jólét”, amikor azokról a mélyre ható reformokról értekeznek, amit a Kemp-Roth hozott el. Azért küzdök, hogy magam is javítsak ezen a helyzeten azzal, hogy megírtam az *Econoclasts* című könyvet 2009-ben, ami a kínálati oldali közgazdaságtan történetéről szól, arról a mozgalomról, ami a Kemp-Roth-ot és a reagani forradalmat elindította. Ahogy Larry Lindsey klasszikus, „A Növekedési Kísérlet” című ellenkulturális tanulmánya az 1981-es adócsökkentés azonnali előnyeiről most már szerencsére kiadásra került egy új, aktualizált változatban is.

Keresztül kell vágnunk magunkat az akadémiai és a politikai szféra ködösítésén az „elmúlt 30 évezésen” illetően (népszerű jelző a Demokratáknál) és felül kell vizsgálnunk azt a világos irányelvet és azt az ösztönző erőt, ami a késői 70-es és a korai 80-as évek reformjaihoz vezetett, és ami egy, az állami kiadások növekedése mellett elhúzó gazdasági növekedést eredményezett.

Különösképp a mozgalom négy fő jellemzőjére kell rávilágítanunk, ami elhozta a 81-es adócsökkentést: a szellemi eredetére, a mozgalom fejlődésének intézményi kereteire (ami a kormánnyal ellentétes állásponton álló médiából ered), arra a képességére, ami végül a politikát is magával rántotta és gazdaságra kifejtett hatására, amit az Egyesült Államokat a modern időkben foglyul ejtő nagy állam szorongatott.

Az 1960-as évektől, a 70-esen keresztül a 80-as évekig: Egy használható múlt

A kínálat oldali közgazdaságtan, ami az 1981-es adócsökkentésben csúcsonyult ki, a mainstream közgazdaságtanban először a korai 1960-as években jelent meg Robert A. Mundell, amerikai közgazdász munkásságában. Mundell a Nemzetközi Valutaalapnak dolgozott a Kennedy-adminisztráció első, recessziótól sújtott éveiben. 1961-től kezdődően egy sor tanulmányt publikált, bemutatva, hogy az Egyesült Államok számára a legjobb út a nehézségekből való kilábalásra a dollár erősítése és az adócsökkentés.

Ezen tanulmányok egyike, 1963-ból, egy briliáns modell volt – 1999-ben, amikor Mundell elnyerte a közgazdasági Nobel-díjat, a díj bejelentésekor erre a tanulmányra hivatkoztak. A célja az volt a tanulmánynak, hogy bemutassa, a gyenge árfolyam és a magas adók stagnáláshoz vezetnek. Azaz, ha a profitok egy leértékelődő árfolyam és növekvő kormányzati elvonás mellett keletkeznek, akkor a befektetők kevésbé lesznek hajlandók kockázatvállalásra és a lehetőségek kiaknázására. A gyenge árfolyam és magas adók eredménye így egy gyenge növekedés és magas munkanélküliség. Ezzel szemben egy értékálló dollár, megtámogatva adócsökkentéssel, elősegíti az üzleti élet működését és munkahelyeket teremt. Valahogy Mundell tanácsát megfogadták a Kennedy években, még ha csak véletlenül is.

1962 és 1964 adócsökkentései – amik együtt jártak az új jegybanki vezetés árfolyamot tartó pénzügypolitikájával – 8 éven keresztül átlagosan évi 5%-os növekedést eredményeztek. De ezt követően az együttműködés megszűnt. 1968-ban és 1969-ben már adóemelések voltak. 1971 és 1973 között a jegybank és az Államkincstár együttműködött Richard M. Nixon elnökkel és megszüntette az aranystandard rendszert és a dollárt megszüntette a kötött átváltási arányokat a dollár és más valuták között.

A „stagfláció” időszaka köszöntött ezután a nemzetre. A 69-70-es W-alakú recesszió után volt egy másik, súlyosabb W-alakú epizód 1973 és 75 között, és még egy, az előzőnél is súlyosabb 1980 és 82 között. 1969 és 1982 között az átlagos gazdasági növekedés mindössze 2,4% volt évente, miközben az árszínvonal háromszorosára nőtt és a részvények a reálértékük felét elvesztették. Ez volt az 1929-1933-as világválság óta eltelt időszak legrosszabb teljesítménye – az pedig még vitatható, hogy a jelenlegi világválság valójában meghaladja-e méretében az 1970-es évek elhúzódó gazdasági krízisét.

Mindezen nehézségek közepette egy szellemi változás ment végbe. Mundell ötleteit figyelmen kívül hagyta és elfelejtette a szakma (nem is beszélve a döntéshozókról) az 1970-es években, de meghallgatásra lelt az újságírók körében, különösen a Wall Street Journal szerkesztőségi cikkeinek hasábjain. Arthur B. Laffer közgazdász, aki Mundell kollegája volt a Chicagói Egyetemen, szerezte meg Jude Wanniski szerkesztő támogatását. Ők ketten hosszú beszélgetéseket folytattak arról, hogy hogyan lehetne legyőzni a stagflációt a dollár árfolyamának stabilan tartásával és adócsökkentéssel. Wanninski munkatársa, Robert L. Bartley kezdeményezésére havi megbeszéléseket folytattak Manhattanben, ahol a csoport, beleértve az immáron a New York-i Columbia Egyetemen dolgozó Mundellt is, meg tudta vitatni a kérdéseket.

Az 1973-75-ös stagflációval, recesszióval terhelt időszakának végén, amikor a munkanélküliség elérte a 9%-ot, miközben az infláció két számjegyű volt, az értékpapírok pedig elvesztették értékük 45%-át, a Journal hasábjain rendszeresen megjelentette Mundell és Laffer elképzeléseit.

Mivel a közgazdász szakma nem volt hajlandó képviselni megfelelően az alacsony adók és a stabil fizetőeszköz gondolatát, ezért az üzleti világ és a média tette meg ezt helyette. Miután a Journal kiengedte a szellemet a palackból, a Kongresszus bizonyos köreiből, különösen az Egyesített Gazdasági Bizottságban elkezdett körvonalazódni egy új gazdasági irányvonal, immár hasonló elvek mentén.

Kemp, aki a New York-i Buffalót képviselte, megtapasztalta az ipar eltűnését a stagfláció következtében és benyújtott egy törvénytervezetet, ami mozgásba lendítette a dolgokat. 1977-ben Roth is nevét adta a tervezethez és a Kemp-Roth „életre kelt”. A tervezet három egymást követő éven keresztül irányzott elő 10-10%-os jövedelemadó-csökkentést. A modell lényegében az 1964-es csökkentésen alapult, ami 30%-kal csökkentette a jövedelemadó minden kulcsát és jelentős gazdasági fellendülést eredményezett.

Az adórendszer különösen nagy terheket jelentett a 70-es években amiatt, hogy ráragadott az infláció. Az adórendszert ugyanis nem korrigálták az inflációval, ami azt jelentette, hogy egy 7%-os átlagos éves áremelkedés mellett az adófizető akkor is magasabb adósávba kerülhetett, ha a keresete reálértékben semmit sem változott. Ha valaki csak egy inflációkövető emelést kapott, akkor a reáljövedelme csökkent – az állam pedig megtartotta a különbözetet.

A helyzet rosszabb volt a vagyonadóra és a tőkejövedelem-adóra vonatkoztatva. Az 1970-es években az ingatlanárak meredeken emelkedtek, ahogy az emberek az infláció fedezésére elkezdtek vásárolni, ezt pedig adókivetés követte. A részvények, amiknek az árfolyama csak az inflációt mértékével emelkedett, tőkejövedelem-adó hatálya alá estek (ami elérte a 49%-ot), miközben csak virtuális emelkedést produkáltak.

Így 1978-ban bekövetkezett az elkerülhetetlen: a nemzeti adólázadás. Kaliforniában, ahol a lakásárak ötszörösére emelkedtek azzal, hogy az emberek lakást vásároltak az infláció fedezésére, az ingatlanadó is ötszörösére növekedett. Egy népszavazási mozgalom, amit a Los Angeles-i üzletember, Howard Jarvis kezdeményezett, a kaliforniai ingatlanadó végleges csökkentését indítványozta. A 13-as Indítványt elsőprő többséggel szavazták meg 1978 júniusában.

Ugyanabban az évben a Kongresszusban egy kevésbé ismert wisconsini képviselő, William A. Steiger indítványozta a tőkenyereség-adó 21 százalékpontos csökkentését. A kezdeményezés olyan népszerűvé vált, hogy Jimmy Carter elnök aláírta a törvényjavaslatot, azzal a feltétellel, hogy a Kemp-Roth-t előterjesztik. Ezek az első polgári és törvényhozói lépések az adócsökkentés irányába elindították az amerikai gazdaság történetének négy legkülönösebb évét.

1979-től 1981-ig az infláció végig 10% felett volt, pedig az időszakban az amerikai gazdaság átesett egy recesszió és az időszakban csak évi 1,2% volt a növekedés. 1982-ben az infláció a még mindig számottevő 6%-ra mérséklődött, de a növekedés összeomlott, a gazdaság 1,9%-kal zsugorodott. Ez egy olyan stagfláció volt, ami mindenkitől áldozatokat követelt: egy mozdulatlan – valójában zsugorodó – gazdaság, amit elviselhetetlen áremelkedés kínoz. Ennek a szörnyű időszaknak a második részében, mikor már a Journal megpuhította a közvéleményt az adócsökkentést és a stabil fizetőeszközt illetően, Reagan törvénybe iktatta a Kemp-Roth-t az elnöksége hetedik hónapjában, 1981 augusztusában. Így azonban első évi adócsökkentés feleződött 5%-ra. Az első teljes adócsökkentési évben, 1982 közepén, amikor a jövedelemadó 10%-kal csökkent, a gazdaság hosszú távon is magára talált.

A részvényárfolyamok 1982 augusztusában érték el mélypontjukat, de az év végéig 30%-kal emelkedett az árfolyamuk és a következő 18 évben tizenegyszeresére növekedett az értékük. Az inflációt, amit több mint egy évtizedig nem sikerült 8% alá csökkenteni, szinte azonnal és tartósan 3% környékére nyomta az intézkedés. A 11%-os munkanélküliség is 5, majd 4%-ra csökkent, miközben a munkaerő-állomány 40 millió fővel növekedett. Az 1982-t követő 18 évben a recesszióban töltött negyedévek száma az ötödére csökkent az előző 13 évhez viszonyítva.

Az örökség kiaknázása

Reagan 1981-es adócsökkentése a modern amerikai történelem egyik legeredményesebb gazdaságpolitikai intézkedése maradt a mai napig. Egy sor értelmiségi, helyi és kongresszusi politikus és egy elnök hívta életre az adócsökkentést, akik azt mondták, hogy elégük van. A program 1986-ban tovább bővült, amikor a törvényhozás jóváhagyta a Kemp által szorgalmazott újabb törvényt is, ami a jövedelemadó felső rátáját is lecsökkentette 28%-ra, ami a jövedelemadó több mint 100 éves történetének egyik legalacsonyabb felső plafonja.

Kötöttek azonban kompromisszumokat is út közben. Az árstabilitás tekintetében a 3% körüli infláció, habár az azelőttihez képest hatalmas előrelépést jelentett, még mindig évről évre csökkentette a dollár értékét és 40%-os leértékelődést jelentett generációnként. Az adózást vizsgálva: George H. W. Bush és Bill Clinton alelnökök alatt is növekedett a jövedelemadó marginális adókulcsa. Meg kell azonban jegyezni, hogy Bill Clinton a Republikánus Párt vezette Kongresszus nyomására csökkentette a tőkejövedelem-adót. Az eredménye az lett, hogy volt az 1982 és 2000 közötti 18 évben összesen három recessziós negyedév volt.

Összességében konszenzus van abban, hogy az adórendszernek nem szabadna akadályoznia az amerikai gazdaságot a kibontakozásban. Ez a potenciál azonban kihasználatlan maradt az 1982 előtti stagflációs időszakban, amikor hatalmas összegű hasznosítható tőkét fogott vissza az infláció és az adóelkerülés a túlterjeszkedő kormány miatt.

Azok a problémák, amik a reagani korszakban felmerültek, tökéletesen kezelhetőnek és tiszavirág életűnek bizonyultak. Az a vagyon, amit a hosszú fellendülés alatt felhalmozott az amerikai gazdaság, messze felülmúlta az 1980-as évek „Reagan deficitjét” (szerk.: a Reagan adminisztráció alatt keletkező államháztartási hiányt). A növekvő „egyenlőtlenség” pedig épp egybeesett a történelmileg is kiemelkedően gyors életszínvonal-emelkedéssel az alacsony keresetűek körében.

Ma teljesen alábecsülik azt, hogy az alacsony és a gazdaságot nem fékező adók leveszik a nyomást a jegybankról. Csak amikor a hatalmas összegű 1999-es és 2000-es költségvetési szufficit után elmaradt az adócsökkentés, akkor kezdte el a Fed a ma rá jellemző aktivitását, azt az aktivitást, ami elképzelhetetlen méreteket öltött a világválság után.

A 2008 óta eltelt időszakban ránk kényszerített szabályozási hullámról és a költsékezésről – a Dodd-Franktól (szerk.: Dodd-Frank Act, az Obama elnök által aláírt pénzügyi reform, amit sokan elégtelennek tartanak a válságkezelésre) az Obamacare-ig – pedig már ne is beszéljünk! A nagy állam 21. századi visszatérése miatt pedig az amerikai magántársaságok vonakodnak kihasználni a lehetőségeiket.

Ahelyett, hogy beletörődnénk a hosszú távú közepszerűségbe a Leviatán miatt, inspirációt kellene nyernünk a múltunkból, a nagyon közeli múltból. Legutóbb, amikor hosszú távon 2%-os évi növekedési ütembe „ragadtunk be” az 1970-es és korai 80-as években, sikerült kidolgoznunk a kormány zsugorításának módozatait. A valódi eredmények olyan csillagászatian magasak voltak, hogy még az is egy régi – valójában 15 évvel ezelőtti – világba repít minket vissza, ha csak felidézzük őket.

Az adócsökkentés, a stabil fizetőeszköz, a túlbujánzó költekezés és szabályozás alkotják a kínálati oldali közgazdaságtan alapelemeit – azaz a reagani forradalmat. Ott őrködnek ők, a közelmúltunkban, mint a mára jellemző lomhaságból és céltalanságból kivezető út.

Fordította és szerkesztette: Molnár Balázs

Forrás: Brian Domitrovic (2014) – Tax Revolt! It’s Time to Learn from Past Success, <http://www.cato.org/policy-report/januaryfebruary-2014/tax-revolt-its-time-learn-past-success>, 2014.02.17.

Az amerikai példa tanulságai és lehetőségek Magyarország számára

Brian Domitrovic cikke számos tanulsággal szolgálhat, elsősorban azzal, hogy még két annyira különböző állam is, mint Magyarország és az Egyesült Államok, mennyire hasonlít egymásra.

Az állam szerepéről mindkét országban örök vita dúl, és nagyon úgy néz ki, hogy mindkét országban azok kerekednek felül, akik a nagy államot preferálják. A masszív állami intézmények, a növekvő centralizáció és az egyre nagyobb mértékű elvonás általános tünetei a mai USA és Magyarország (és az Európai Unió) válságának.

Általános tévedés az, hogy az erős állam és a nagy állam fogalma egy és ugyanaz, vagy legalábbis együtt járnak. A nagy állam nem feltétlenül erős, mint ahogy a kis állam sem feltétlenül gyenge. Az állam feladatai: az intézményi környezet biztosítása (ide tartoznak a közintézmények, de például a jogszabályok is), a közszolgáltatások biztosítása, a piaci kudarcok kezelése és a belső illetve külső védelem biztosítása. Az állam ezen feladatok végrehajtásához biztosít magának forrást adók, járulékok és illetékek beszedésével.

Az állam erejét viszont nem az határozza meg, hogy mekkora az elvonás mértéke és, hogy mennyi feladatot vesz át a többi szereplőtől, hanem az, hogy mennyire hatékonyan végzi el az átvett feladatokat. Az elsődleges cél nyilvánvalóan az erős állam, de ezt a hatékonyság érdekében épp úgy célszerű végrehajtani, hogy ugyanazt az erőt minél kisebb állammérettel érjük el. Így ugyanis egyszerűbb az állam üzemeltetése, kevesebb adót kell kivetni és egészében véve is kisebb mértékben torzul a gazdaság és a társadalom. A nagy állam ebben a tekintetben épp, hogy nem lehet erős, hisz az indokoltnál nagyobb mértékben avatkozik bele a gazdaság működésébe, amivel fékezi a gazdasági növekedést, így végső soron gyengébb lesz, mint lehetne.

A jegybankok szerepének változása is aggodalomra ad okot. Az első jegybankok eredetileg a fizetőeszközök értékének és a pénzügyi rendszer stabilizálása miatt jöttek létre és papíron még ma is ez a legtöbb jegybank célja. Mára viszont a kétszintű bankrendszer kifejezés (a jegybank és a kereskedelmi bankok alkotják a két szintet) értelme átalakult, a jegybankok egyre inkább úgy kezdenek viselkedni, mint régen, amikor az állam egy-egy kereskedelmi bankot bízott meg ideiglenesen pénznyomtatással. A fejlett világban – így az USA-ban és Magyarországon is – kiterjedt kereskedelmi (és befektetési) banki tevékenységet végez a jegybank, amivel a bankrendszer többi bankja elől szívja el a levegőt, de arra is számos példa van, hogy nem piaci alapon, a gazdaság kárára végzi ezeket a tevékenységeket (mint az EKB

görög államkötvény-vásárlási programja esetében). Eközben a Quantitative Easing eszközeivel, a nyakló nélküli pénznyomtatással teljesen hiteltelenné teszi az árstabilitást, mint célt.

Érdekes hasonlóság a két ország között az „elmúlt x évezés”. Ez, a jól ismert korrupciós ügyek mellett, alapvető koncepcionális különbségekre is rávilágít. Az USA-ban a baloldal épp azért támadja a jobboldalt, mert a világnézetük alapja az, hogy az állam feladata az erőteljes újraelosztás megvalósításával az „egyenlőség” megteremtése, amihez magasabb adóterheken keresztül vezet az út. Ezzel ellentétben a jobboldali világnézet alapja az, hogy a hatékonyabb állam és a gyorsabb gazdasági növekedés hosszú távon magasabb jólétet eredményez, mint a lassabb, újraelosztáson alapuló gazdaság. Ez egy szinte feloldhatatlan ellentét, ami mindkét országban hasonló módon képeződik le a retorikában.

A magyar adórendszer katasztrofális állapotban van. A munkát terhelő adók megölik a munkakedvet, visszafogják a fogyasztást, a megtakarítási hajlandóságot és csökkentik a munkakeresletet is. Ezzel párhuzamosan a rekordmagas ÁFA is a bér vásárlóerejét csökkenti és melegágya az adócsalásnak. Az Egyesült Államok példája is jól mutatja, hogy az adórendszer reformjával milyen eredmények érhetők el. Differenciáltabb adórendszerrel (jövedelem- és vagyoadók egészségesebb arányával), adócsökkentéssel és az állami költségek visszafogásával itthon is utat lehetne nyitni a tehetséges magyar vállalkozók előtt, növelni lehetne a lakosság vásárlóerejét és megtakarítási hajlandóságát és összességében gazdasági növekedést.

Természetesen nem kell mindenben egyetérteni a szerzővel. Van azonban egy figyelmeztetés, amit nagyon megfontolandónak tartok. Felnő most egy olyan generáció mind az Egyesült Államokban, mind idehaza, aki egy folyton terjeszkedő és egyre több feladatot bekebelező állammal szembesül. Az ő fejükben az öngondoskodás szerepe valószínűleg egyre kisebb lesz és egyre nagyobb mértékben fognak az állam támogatására számítani. Ez Magyarországon különösen nagy probléma, nálunk ugyanis nincs nagy hagyománya az öngondoskodásnak. Addig, amíg a magyar társadalom nem tanulja meg, hogy a problémái megoldásában elsősorban magára kell támaszkodnia, addig a nagy, atyáskodó állam egy megváltoztathatatlan tény lesz.